

การดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี บ้านวังกะ

จังหวัดกาญจนบุรี*

THE EXISTENCE OF THE MON SANGKHLA HONG SA
KANCHANATHANI MUSIC BAND, BAN WANG KA, KANCHANABURI
PROVINCE

นิติพรรณ สุวาท¹ และ สารโจน์ หมีแรต²

Nitipan Suwat¹ and Sarog Meerat²

¹⁻²สาขาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹⁻²Music Education field Faculty of Humanities and Social Sciences

Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Nitipan.suwat@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาประเด็นการดำรงอยู่ของดนตรีชาติพันธุ์มอญ บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี มุ่งศึกษาบทบาทและการใช้วัฒนธรรมดนตรีของชาวมอญในมิติทางประวัติศาสตร์และสถานภาพปัจจุบัน ให้กับกลุ่มชนของตนเอง ซึ่งเป็นการย้ำเตือนกลุ่มชนของตนเองให้เห็นความสำคัญของชาติพันธุ์ผ่านวัฒนธรรมดนตรีของชาวมอญ ท่ามกลางพลวัตและความหลากหลายในบริบทสังคม โดยประเด็นดังกล่าว เลือกพื้นที่ชุมชนมอญบ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี ควรศึกษาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางการอนุรักษ์สืบทอดก่อนที่จะสูญหายไปและจัดทำฐานข้อมูลในลำดับต่อไป บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี โดยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานีที่เต็มไปด้วยความหมายและความสำคัญที่มีประโยชน์สำหรับผู้เรียน นอกจากนี้ยังมุ่งหวังในการศึกษาวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี ปัจจัยภายในหมู่บ้าน ปัจจัยภายนอก

* Received 29 May 2024; Revised 15 June 2024; Accepted 24 June 2024

หมู่บ้าน ผลการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ประโยชน์ต่อดนตรีมอญทางด้านศิลปวัฒนธรรมมอญในระยะยาวโดยเน้นการดำรงอยู่ของดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานีต่อการเรียนรู้ต่อผู้เรียนและสังคมอย่างกว้างขวางและมีความยั่งยืนในอนาคต

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี ปัจจุบันความเจริญจากวัฒนธรรมภายนอกเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกลดบทบาทลงไป ทำให้เกิดความกลัวว่าลูกหลานจะไม่สามารถรักษาวัฒนธรรมไว้ได้จึงต้องปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่สนใจในวัฒนธรรมของตนเอง และเนื่องจากบ้านวังกะ มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น มอญ ไทย กะเหรี่ยง มุสลิม เป็นต้น ชาวบ้านต่างลงความเห็นว่าต้องการรักษาวัฒนธรรมของตนเอาไว้ จึงร่วมกันจัดพื้นที่การแสดงขึ้นเพื่อให้คนดนตรีทำการแสดงศิลปวัฒนธรรมของตน ให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติดู นอกจากจะช่วยรักษาศิลปวัฒนธรรมไว้แล้ว ยังถือเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรม แนวคิดเช่นนี้เป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้วงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานีสามารถดำรงเอกลักษณ์และรักษาวัฒนธรรมทางดนตรีไว้ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี, การดำรงอยู่, ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่

Abstract

A study of the issue of the existence of Mon ethnic music, Ban Wang Ka, Kanchanaburi Province. Aims to study the role and use of the music culture of the Mon people in the historical dimension and current status. to their own people This is to remind their own people of the importance of ethnicity through the music culture of the Mon people. amidst the dynamics and diversity in the social context By the said issue Choose the Mon community area of Ban Wang Ka. Kanchanaburi Province Should study and analyze To serve as a guideline for conserving inheritance before it is lost and to create a database in the future. The objective of this academic article is to study the

factors affecting the existence of the Mon Sangkhla Hong Sa Kanchanathani Band, Ban Wang Ka, Kanchanaburi Province. By studying concepts and theories related to the existence of the Mon Sangkhla Hongsa Kanchanathani music band that are full of meaning and importance that are useful for students. It also aims to study the Mon Sangkhla Hongsa Kanchanathani music band. Factors within the village Factors outside the village Results of the existence of the Mon Sangkhla Hongsa Kanchanathani music band This is in order for education to benefit Mon music in terms of Mon arts and culture in the long term, emphasizing the existence of Mon music, Sangkhla, Hongsa, Kanchana Thani, for the learning of students and society in a widespread and sustainable manner. Future

A study of factors affecting the existence of the Mon Sangkhla Hongsa Kanchanathani music band. At present, the development of outside cultures has played a role in the way of life of the people in the village. Traditional cultural traditions have been diminished. This causes fear that children and grandchildren will not be able to preserve their culture, so the new generation must be instilled with interest in their own culture. And because Ban Wang Ka There are many ethnicities such as Mon, Thai, Karen, Muslim, etc. The villagers agree that they want to preserve their culture. So they jointly organized a performance space. To allow musicians to perform their arts and culture for both Thai and foreign tourists to see In addition to helping preserve art and culture It is also considered to be a spread of culture. This kind of idea is one thing that will help the Mon Sangkhla Hongsa Kanchanathani Band maintain its identity and sustainably maintain its musical culture.

Keywords: Mon Sangkhla Hongsa Kanchanathani music, survival, factors affecting survival

บทนำ

มอญ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่ง ที่กระจายตัวอาศัยอยู่ในประเทศไทย หนึ่งในนั้นก็คือ อำเภอ สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ถึงแม้ว่าปัจจุบันชนชาติมอญจะไม่มีประเทศอยู่เป็นของตัวเอง แต่มอญก็มีความเข้มแข็งทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมให้ยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน มอญนั้นมีศิลปปะคล้ายกับพม่าหรือจะบอกว่าพม่านั้นได้รับอิทธิพลมาจากมอญก็ได้เนื่องจากสมัยที่ยัง ไม่มีการแบ่งเป็นเขตประเทศ มีเหตุการณ์ที่เกิดการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมเกิดขึ้นเช่นมีการติดต่อค้าขาย มีการทำสงครามและกวาดต้อนผู้คนรวมทั้งศิลปวัฒนธรรมเข้ามาด้วย จากประวัติศาสตร์ของมอญ เคยเจริญรุ่งเรืองอย่างมากในดินแดนสุวรรณภูมิมีอิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรมแผ่กระจายไปในดินแดนสุวรรณภูมิแต่เมื่อเวลาผ่านไปอำนาจก็เริ่มอ่อนลงและล่มสลายไปในที่สุด ยุคปลายของมอญนั้นคือสมัยพระเจ้าชนะสิบทิศแห่งเมืองตองอู ปัจจุบันอยู่ในประเทศพม่า ได้ยกทัพมาตีเมืองหงสาวดีของมอญปัจจุบันอยู่ในประเทศพม่าเช่นเดียวกัน และสามารถยึดครองหงสาวดีได้สำเร็จ นี่จึงเป็นเหตุสำคัญให้พม่ารับความเป็นมอญมาอย่างมาก แม้แต่ในประเทศไทยของเราเองก็ยังได้รับอิทธิพลจากมอญมาไม่น้อยเนื่องจากสมัยที่มีสงครามพม่ากับมอญ คนมอญอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยจำนวนมากและได้นำศิลปวัฒนธรรมเข้ามาด้วย

ดนตรีถือเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เปี่ยมไปด้วยความหมายที่ถูกใช้ในการสื่อสารกันระหว่างคนในวัฒนธรรมและสังคมภายนอก สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมว่าด้วยดนตรีนั้นถูกสร้างขึ้นด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ได้ร้อยเรียงองค์ประกอบทางดนตรีจนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะที่สามารถชี้ให้เห็นถึงจิตวิญญาณความเป็นชาติพันธุ์ และได้กลายเป็นสิ่งหนึ่ง ที่ประกอบขึ้นเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่นได้ ปัจจุบันมักจะพบว่าดนตรีชาติพันธุ์มีแนวโน้มการสืบทอดและอนุรักษ์ไว้เพียงบางกลุ่มเท่านั้น

การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นความพยายามของชุมชนในการแก้ปัญหาผลกระทบที่เกิดจากความเจริญในด้านต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการคงอยู่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นการปกป้องต่อมรดกทางวัฒนธรรม จึงมีความหมายใกล้เคียงและสัมพันธ์กับคำ

ว่าการอนุรักษ์ ฉะนั้นการธำรงรักษา หมายถึง การทรงไว้ การชุไว้ ส่วนการอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาให้คงเดิม (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2538 น.915) และการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาช้านานให้คงอยู่ต่อไปนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ (ศิลปากร, กรม. สถาปัตยกรรมไ. 2539 น.70)

George P. Castile and Gilbert Kushner ได้เสนอแนวคิดเรื่องการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Persistence) ไว้ว่า

1. เพราะเป็นชนกลุ่มน้อยและขาดโอกาสทางสังคมพวกเขาจึงต้องรวมตัวกันและผูกพันกันด้วยวัฒนธรรมเดิมอย่างเหนียวแน่น เพื่อต่อสู้กับคนต่างวัฒนธรรมที่มีโอกาสดีกว่าในการดักตวงทรัพยากรในสังคม
2. เพราะชนกลุ่มนั้นถูกเอาเปรียบในทางสังคมทุกๆ ด้าน เช่น การทำงานด้วยค่าจ้างแรงงานต่ำแต่ต้องทำงานหนักกว่าผู้อื่น จึงต้องรวมตัวกันเพื่อความอยู่รอดโดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องรวมตัว
3. เพื่อแสดงว่าตนเป็นใคร เป็นการแสดงจุดยืนที่มา และเป้าหมายว่าตนคือใครสำคัญอย่างไร

4. ทางด้านจิตใจเพื่อรำลึกถึงความเป็นมาและถิ่นกำเนิดของชาติพันธุ์ตน

วงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นวงที่มีสำนวนเพลงที่สนุกสนาน บรรเลงประกอบการแสดงรำมอญ ในงานมงคล อวมงคล ประเพณีต่างๆ ของหมู่บ้านและการเชิญให้ไปแสดงตามนอกพื้นที่หมู่บ้านและจังหวัดต่างๆ การแสดงโดยกลุ่มชาวมอญที่อพยพมาจากเมืองเเยและเมืองเมาะละแหม่ง สหภาพพม่า เข้ามาอยู่ในประเทศไทยบริเวณบ้านวังกะ หมู่ 2 ซอย 6 ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี (อภิชาติ ทพิเศษ, 2552, น.64) ประกอบด้วยเครื่องดนตรี คือ คีย์บอร์ด ปี่ตะหลาด (ระนาด) ขะนัว (ปี่มอญ) ตะหลด (ขลุ่ยมอญ) หะเปินซิม (กลองขนาดกลาง) หะเปินหะโหนก (กลองขนาดใหญ่) โกรนหะเปิน (ลูกเปิง 4 ใบ) หะดี-หะดาบ (ฉิ่ง-เกราะ) ช่าน (ฉาบ) ทั้งนี้การนำเสนอเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี เป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยาคีรติวิทยา โดยเชื่อมโยงข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลและการศึกษาจากเอกสารเพื่ออธิบายข้อมูล จำนวน 4 ประเด็น คือ 1) วงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี 2) ปัจจัยภายในหมู่บ้าน 3) ปัจจัยภายนอกหมู่บ้าน 4) ผลการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี โดยนำเสนอข้อมูลสำคัญ ดังนี้

การศึกษาการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี โดยศึกษาดนตรีผ่านวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ ดนตรีของชาวมอญ ยังคงมีบทบาทในสังคม ชาวบ้านยังคงให้ความนิยม จากการสำรวจพบว่า ในพื้นที่บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี วงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี ที่มีบทบาทในสังคม ชาวบ้านยังคงให้ความนิยม จะเห็นได้จากการแสดงดนตรีในงานประเพณี พิธีกรรม ต่างๆ สามารถทำให้ค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานีโดยเชื่อมโยงวัฒนธรรมจากอดีตสืบทอดสู่ปัจจุบัน จึงนำมาสู่ความสนใจที่จะศึกษาการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี

วัตถุประสงค์การศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี

วงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี

วงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี มาจากการเล่นละครมอญ ก่อตั้งขึ้นจากนักดนตรีชาวมอญในหมู่บ้านวังกะ ที่อพยพมาจากเมืองมะละแหม่ง ประเทศพม่า ปี พ.ศ. 2520 มีผู้สืบทอดวงดนตรี 4 รุ่น ปัจจุบันนายชาญณรงค์ อุดมสุขดำริ เป็นผู้อนุรักษ์สืบทอดไว้ บทบาทหน้าที่ของวงดนตรีนี้ใช้บรรเลงในงานอวมงคล และงานมงคลโอกาสต่างๆ ของหมู่บ้านวังกะ

ภาพที่ 1 วงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี

ที่มา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมีแรต

เครื่องดนตรีวงดนตรีมอญสังฆะหงสากาญจนธานี บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี
 เครื่องดนตรีในวงดนตรีมอญสังฆะหงสากาญจนธานี แบ่งประเภทตามรูปร่าง
 ลักษณะ และบทบาทหน้าที่ในการบรรเลง ดังนี้
 ปี่ตะหลาด (ระนาดไม้)

ภาพที่ 2 ปี่ตะหลาด
 ที่มา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมีแรต

ปี่ตะหลาด หรือปี่กาล่า (ระนาดไม้) เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ลักษณะเหมือนระนาดของไทย ปี่ตะหลาดของมอญจะมีขนาดสูงกว่าระนาดของไทย ตัวรางระนาดแกะสลักรูปหงส์สวยงาม เป็นสัญลักษณ์ของมอญ รูปสี่เหลี่ยมคล้ายลำเรือเพื่อให้อัมเสียง ทางหัวและท้ายโค้งขึ้นเล็กน้อย ไม่โค้งมากอย่างฆ้องมอญ มีแผ่นไม้ปิดหัวและท้ายรางระนาดเรียกว่า “โชน”

หะเป็นซิม (กลองใบเล็ก)

ภาพที่ 3 หะเป็นซิม

ที่มา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมีแรต

หะเป็นซิม เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะมีลักษณะคล้ายกับตะโพนมอญในวงปี่พาทย์ของไทยแต่มีขนาดเล็กกว่าตะโพนมอญ ซึ่งด้วยหนังทั้งสองหน้า รึงด้วยหนังหรือเชือกแบบตะโพนมอญ มีขาตั้งรองที่ตัวกลองเพื่อสะดวกในการตี บริเวณหน้ากลองจะข้าวสุกตรงกลางเพื่อถ่วงปรับระดับเสียงตามต้องการ การปรับเสียงกลองจะปรับตามเครื่องตี เช่น ปี่ตะหลาด หรือ ปี่ต๋ก้าน

หะเป็นหะโหนก (กลองใบใหญ่)

ภาพที่ 4 หะเป็นหะโหนก

ที่มา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมีแรต

หะเป็นหะโหนก เครื่องตีประกอบจังหวะประเภทเดียวกับตะโพนของไทย มีขาตั้งรองตัวกลองเพื่อความสะดวกในการตี โดยใช้ฝ่ามือตีบริเวณส่วนหน้าของกลองทั้งสองหน้า ก่อนตีต้องติดข้าวสุกที่หน้ากลองทั้งสองหน้าเพื่อถ่วงเสียง การปรับเสียงกลองจะปรับตามเครื่องตี เช่น ปี่ตะหลาด หรือ ปี่ตักันหะเป็นหะโหนก มีหน้าทับที่เป็นรูปแบบเฉพาะของบทเพลง โดยจะบรรเลงควบคู่ในกลุ่มสะเค็ด ซึ่งกลองทั้ง 3 ประเภทนั้นใช้ผู้บรรเลงเพียงคนเดียว

โกรนหะเป็น

ภาพที่ 5 โกรนหะเป็น

ที่มา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมีแรต

กลองจำนวน 4 ใบ วางเรียงกันเป็นแถวลดหลั่นกัน โดยให้ลูกที่มีเสียงสูงสุดอยู่ด้านขวามือวางลดหลั่นไปทางด้านซ้ายมือเสียงต่ำ

สะเค็ด (กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ)

ภาพที่ 6 สะเค็ด

ที่มา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมีแรต

สะเค็ดเป็นชื่อที่เรียกกลุ่มเครื่องประกอบจังหวะกลองรวมกัน 3 ชนิด ได้แก่ หะเป็นchim หะเป็นหะโหนก และโกรนหะเป็น วางเรียงกัน มิได้ตั้งรองกลองหะเป็นchim และหะเป็นหะโหนก เพื่อไม่ให้กลองสั่นคลอนในสวดกในการตี ลักษณะการจัดวางนั้นจะตั้งหะเป็นchimไว้ด้านหน้าสุดของผู้ตี ถัดจากหะเป็นchim เป็นโกรนหะเป็น ส่วนหะเป็นหะโหนก วางไว้ด้านซ้ายของผู้ตีในลักษณะนี้ สะเค็ดใช้ผู้บรรเลงคนเดียว

หะดี-หะดาบ (ฉิ่ง-เกราะ)

ภาพที่ 7 หะดี-หะดาบ

ที่มา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมี่แรต

หะดีหะดาบ เครื่องประกอบจังหวะทำจากโลหะคล้ายกระดิ่งและไม้เนื้อแข็ง หะดีหะดาบเป็นผู้กำหนดความช้าเร็วของจังหวะบทเพลง ส่วนไม้เนื้อแข็งทรงสี่เหลี่ยมยาว เรียกว่า หะดาบ หมายถึง เกราะ ใช้ไม้ตีเพื่อให้เกิดเสียงกังวาน

ช่าน (ฉาบ)

ภาพที่ 8 ช่าน

ที่มา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมี่แรต

มีหน้าที่ควบคุมจังหวะในวงดนตรี ชาน ทำด้วยโลหะ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 25 เซนติเมตร ลักษณะคล้ายฉิ่ง แต่แบนและใหญ่กว่าฉิ่ง เสียงดังกว่าฉิ่ง ชานในวงดนตรีมอญนี้ มีเพียง 1 ใบ เจาะรูที่ปุ่มนูนตรงกลางเพื่อร้อยเชือกผูกยึดกับฐานไม้สี่เหลี่ยม ใช้ไม้ตีกระทบบริเวณด้านข้างเพื่อเน้นจังหวะให้กระชับขึ้น โดยใช้ผู้ตีคนเดียวกับคนตีหะดีหะดาบ

ตะหลด (ขลุ่ยมอญ)

ภาพที่ 9 ตะหลด

ทีมา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมีแรต

ตะหลด ประเภทเครื่องเป่า เกิดเสียงโดยไม่มีลิ้น ตัวตะหลดมีลักษณะเป็นท่อทำจากโลหะด้านหน้าเจาะรูกลมเรียงเป็นแถวในแนวเดียวกันจำนวน 7 รู เพื่อใช้นิ้วปิดเปิดรูทั้ง 7 นิ้ว เปลี่ยนให้มีเสียงต่างๆ ขณะเป่า ตรงด้านบนของตะหลดเป็นปากเป่าทำไม้อุดเกือบเต็มปล้อง ให้มีมุมช่องสำหรับเป่าให้ ลมเข้า ไม้อุดนี้เรียกว่า “ดาก” ผู้เป่าตะหลดจะต้องใช้ริมฝีปากเป่าลมเป่าเข้าไปในเลา จะทำให้เกิดเป็นเสียง ด้านหลังใต้ดากเจาะรูเป็นรูสี่เหลี่ยมผืนผ้าแต่ปากขอบล่างเป็นทางเฉียงเรียก รูปากนกแก้ว ได้รูปากนกแก้วเจาะรูอีกรูหนึ่ง เรียกว่า รูนิ้วค้ำ เวลาเป่าต้องเอานิ้วหัวแม่มือค้ำปิดที่รูนี้ตรงด้านขวาเหนือรูนิ้วค้ำด้านหลังและเหนือรูบนของ 7 รู ด้านหน้าเจาะรูอีก 1 รู เรียกว่า รูเยื่อ เพราะเวลาเป่าตะหลดจะใช้เยื่อไม้ไผ่ปิดที่รูนี้ ปัจจุบันใช้กระดาษบางๆ ปิดแทน ตรงปลายเลาของตะหลดเจาะรูร้อยเชือกสำหรับแขวนเก็บหรือคล้องมือถือ

ชนะนัว (ปี่มอญ)

ภาพที่ 10 ชนะนัว

ที่มา นิติพรรณ สุวาท

ชนะนัว เครื่องดนตรีประเภทเป่ามีลิ้น มีลักษณะเป็นเลายาวแบบเป็นสองท่อนเหมือนปี่
ชาวและปี่มอญในวงปี่พาทย์มอญของไทย แต่ชนะนัวมีขนาดเล็กกว่าเล็กน้อย ส่วนหนึ่งเป็นส่วน
ของเลापี่ อีกส่วนหนึ่งเป็นลำโพง

คีย์บอร์ด

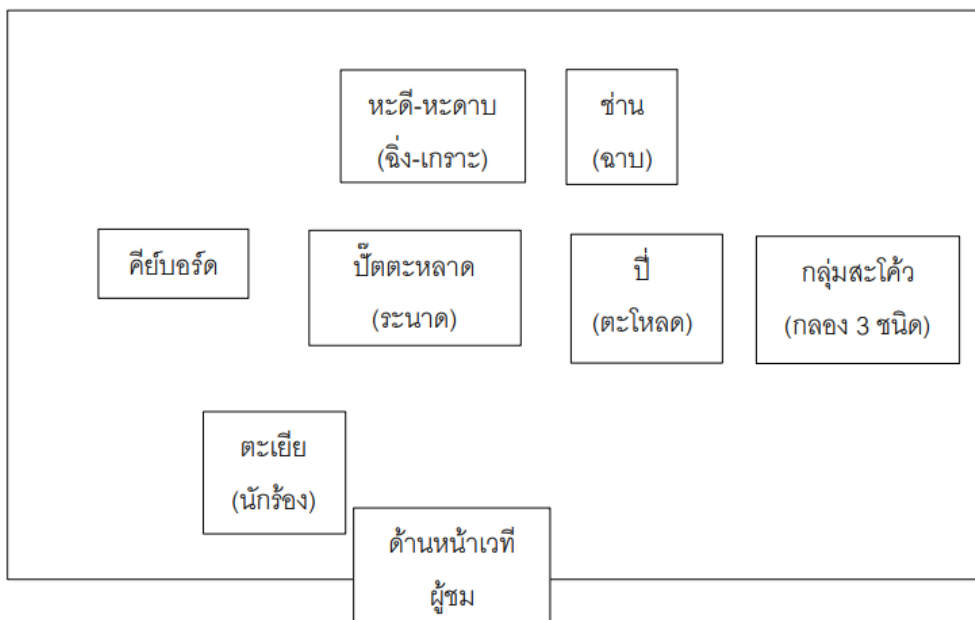

ภาพที่ 11 คีย์บอร์ด

ที่มา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมี่แรด

คีย์บอร์ด เครื่องดนตรีประเภทลิ้มนิ้ว เกิดเสียงโดยใช้วงจรอิเล็กทรอนิกส์อาศัยพลังงานไฟฟ้าสำหรับการทำงานเสมอ คีย์บอร์ดจะสร้างเสียงขึ้นมาทันทีเมื่อถูกกดที่แป้นคีย์ เป็นเครื่องที่ได้รับความนิยมมากเพราะสามารถเลียนแบบเสียงเครื่องดนตรีต่างๆ มีจังหวะในตัว สามารถบรรเลงเพลงต่างๆ ได้ด้วยนักดนตรีเพียงคนเดียว นักดนตรีวงปี่พาทย์มอญหงสากาญจนธานีได้นำเอาคีย์บอร์ดมาบรรเลงแทนปี่ตก้น เพราะให้เสียงที่คล้ายกับปี่ตก้นจริงๆ ดังชัดเจน การบรรเลงจะเล่นทำนองเดียวกับปี่ตก้นเพื่อให้ความเป็นบทเพลงมอญไว้

รูปแบบวงดนตรีมอญสังฆะหงสากาญจนธานี ขวามอญได้กำหนดรูปแบบการผสมวงไว้อย่างมีระเบียบแบบแผนและปฏิบัติสืบทอดกันมา การวางตำแหน่งของเครื่องดนตรีนั้นเน้นความสวยงามและความสำคัญเป็นหลัก คือ เครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองหลัก ปี่ตก้น ตะหลด คีย์บอร์ดจะจัดวางอยู่ด้านหน้าของวง รองลงมาคือ เครื่องประกอบจังหวะ อยู่ด้านหลังหรือด้านข้างของวง การจัดวางเครื่องตามที่เห็นว่าเหมาะสมทั้งนี้คำนึงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม ตลอดจนเอื้อประโยชน์ต่อระบบการบรรเลงในวงดนตรีอีกด้วย ดังแผนผังรูปแบบการจัดวง

แผนผัง การจัดรูปแบบวงปี่พาทย์มอญหงสากาญจนธานี

ทีมา นิติพรรณ สุวาท, สาโรจน์ หมีแรด

ปัจจัยภายในหมู่บ้าน

ปัจจัยภายในหมู่บ้าน หมายถึง ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และวัฒนธรรมของคนในสังคมหนึ่ง ซึ่งปฏิบัติและสืบทอดกันมา ทำให้เกิดปัจจัยที่มีส่วนต่อกระบวนการดำรงอยู่ของวงศ์ตระกูลของสังฆะสงากาญจนธานี คือ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ด้านสังคม ครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครือญาติ ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ลักษณะครอบครัวของชาวมอญบ้านวังกะ มีทั้งครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกันทำให้เกิดสังคมที่เป็นเครือญาติ ดังนั้นเด็กๆ ที่เติบโตมาในหมู่บ้าน จึงได้รับการอบรมจากพ่อแม่และเครือญาติที่อยู่ใกล้เคียงกัน ด้วยสังคมของชาวมอญบ้านวังกะ ยังเป็นสังคมที่ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงเกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมมอญจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการปลูกฝังมาตั้งแต่เกิด ทำให้ศิลปวัฒนธรรมมอญยังคงอยู่จนทุกวันนี้ ที่เห็นได้อย่างชัดเจน ได้แก่ ดนตรี ภาษา และการแต่งกาย

ภาษา ที่ใช้สื่อสารกันในระหว่างชาวมอญด้วยกันทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน ชาวมอญบ้านวังกะ ใช้ภาษามอญเป็นภาษาหลักในชีวิตประจำวัน รุ่นลูกรุ่นหลานที่เติบโตมาในบ้าน จึงพูดภาษามอญได้โดยปริยาย เว้นแต่เมื่อมีการติดต่อกับคนไทยภายนอกเท่านั้นจึงจะใช้ภาษาไทย

การแต่งกาย ชาวมอญถูกปลูกฝังให้แต่งกายตามแบบฉบับของชาวมอญ ในชีวิตประจำวันผู้หญิงส่วนมากจะนุ่งผ้าถุงและใส่เสื้อผ้าธรรมดา ส่วนผู้ชายจะนุ่งโสร่งหรือกางเกง นิยมแต่งกายตามสมัยนิยม หากมีงานเทศกาล หญิงชายทุกวัยจะแต่งกายตามประเพณี เพราะฉะนั้นครอบครัวจึงเป็นปัจจัยแรก (ขั้นพื้นฐาน) ที่วางรากฐาน ความคิด ค่านิยม และทัศนคติที่ถูกหล่อหลอมมาตั้งแต่เด็ก ให้นุรักษ์และรักษาคุณค่าของความเป็นชาวมอญไว้

ชาวมอญบ้านวังกะ มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา อุปนิสัยโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประกอบกับมีผู้นำทางศาสนา คือ พระสงฆ์ที่ชาวมอญนับถือ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญ ได้วางรากฐานการอยู่ร่วมกัน โดยพระสงฆ์ได้ตั้งกฎไว้ ใครก็ตามจะเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านต้องปฏิบัติ ตามกฎ 3 ข้อ คือ ห้ามดื่มสุรา ห้ามเล่นการพนัน ห้ามลักทรัพย์ หรือผิดลูกผิดเมียใคร หากผู้ใดทำผิดกฎจะถูกไล่ออกจากหมู่บ้านทันที กฎการอยู่ร่วมกันหรือการปฏิบัติตนอยู่ในจารีตประเพณีอันดีงาม ซึ่งกลายเป็นการเอื้อต่อการดำรงอยู่ของชาติพันธุ์ความเป็นมอญให้อยู่มาจนถึงปัจจุบัน

ด้านสิ่งแวดล้อม บ้านวังกะ ถึงแม้ว่าจะมีความเจริญ มีเทคโนโลยีเข้ามาในหมู่บ้าน มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม แต่ที่บ้านวังกะ มีที่พักให้นักท่องเที่ยวไม่มากนัก เพราะเนื่องจากเกรงว่าจะทำให้สังคมในหมู่บ้านเปลี่ยนไป จะเกิดผลกระทบตามมามากมาย ถือเป็นการป้องกันตนเอง ไม่ให้ความเจริญจากภายนอกเข้ามาทำลายสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมอันดีงามของหมู่บ้าน

ปัจจัยภายนอกหมู่บ้าน

ปัจจัยภายนอกหมู่บ้าน หมายถึง สิ่งที่มีผลกระทบต่อการดำรงอยู่ของวงศ์ตระกูล มอญสังขละหงสากาญจนธานี ที่อาจก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียต่อคนในหมู่บ้าน อาจเนื่องมาจากคนที่อยู่ภายนอกวัฒนธรรม หรือจากอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการรับวัฒนธรรมดนตรีจากภายนอกเข้ามา

ข้อดีของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของวงศ์ตระกูลมอญสังขละหงสากาญจนธานี

มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม และสัมผัสวิถีชีวิตแบบมอญ ทำให้คนในหมู่บ้านมีอาชีพ เช่น เด็กในหมู่บ้านที่หารายได้พิเศษเป็นไกด์นำเที่ยว แสดงดนตรี มีร้านขายของในหมู่บ้านที่เป็นงานฝีมือของชาวมอญ เป็นการเพิ่มรายได้อีกทางของชาวบ้าน และเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอีกด้านหนึ่ง

ผู้ว่าจ้าง ได้แก่ หน่วยงานราชการ และบุคคลทั่วไปที่ว่าจ้างให้ไปแสดงดนตรีตามที่ต่าง ๆ ทำให้วงศ์ตระกูลมอญสังขละหงสากาญจนธานี ได้ไปเผยแพร่วัฒนธรรมของมอญให้เป็นที่รู้จัก

ข้อเสียของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของวงศ์ตระกูลมอญสังขละหงสากาญจนธานี

การบริโภคดนตรีสมัยนิยม มีการรับเอาวัฒนธรรมดนตรีจากภายนอกตามสมัยนิยม เด็กวัยรุ่นในหมู่บ้านนิยมฟังเพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่ง เพลงสากล แต่ก็ยังคงไม่ละทิ้งเพลงมอญ นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมภายนอก

มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความสะดวกสบายมากขึ้นจนอาจทำให้ละเลยวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

ผลการดำรงอยู่ของวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี

ผลต่อวัฒนธรรมดนตรี

มีการฝึกอบรมนักดนตรี พัฒนานักดนตรีอย่างต่อเนื่อง ให้สามารถเล่นดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความชำนาญ มีการเผยแพร่วัฒนธรรมมอญให้เป็นที่รู้จัก และสืบทอดต่อให้เด็กที่สนใจเข้ามาเรียน ด้านการอนุรักษ์ เป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างขึ้น แล้วนำไปถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ต่อไป

ผลต่อชาวมอญบ้านวังกะ

มีการประยุกต์รูปแบบการแสดงที่ผสมผสานความเป็นมอญเข้ากับความเป็นไทย ตาม สถานการณ์และบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้วิถีชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะ จะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมปัจจุบัน แต่วงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานีก็ยังคงดำรงเอกลักษณ์วัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของดนตรีในวิถีชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวมอญบ้านวังกะ ได้อย่างชัดเจน การที่เด็กเข้ามาเรียนรู้การเล่นดนตรี เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเป็นการปลูกฝังความเป็นมอญด้วย

ผลต่อชาวมอญในประเทศไทย

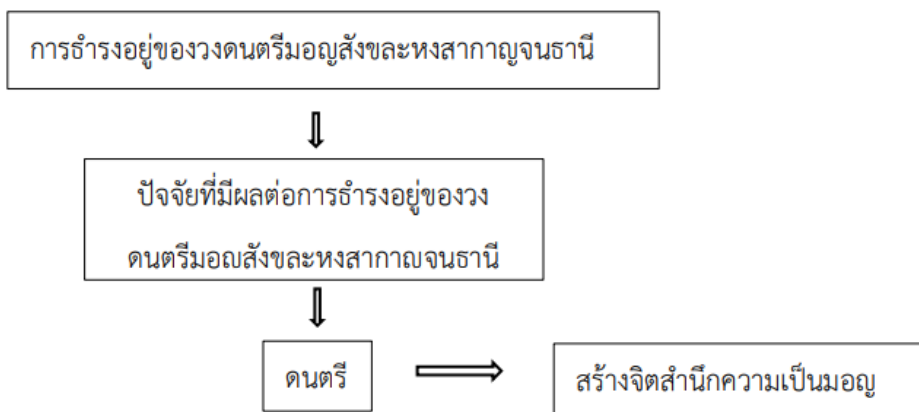
ทำให้ชาวมอญที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยได้รู้เห็นวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่เป็นรากเหง้าของตนเอง แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่ชนรุ่นหลังก็จะได้รับรู้และรักษาไว้ต่อไป นอกจากนี้ยังทำให้ชาวมอญที่อยู่ในพื้นที่อื่น ๆ กล้าที่จะเปิดเผยตัวว่าตัวเองเป็นมอญ และให้การสนับสนุนวงดนตรีมอญสังขละหงสากาญจนธานี ซึ่งเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับชาวมอญ

สรุป

ในชุมชนมอญบ้านวังกะ มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของตนเอง จึงมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางสังคมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านมีวิธีการที่จะต้องรักษาเอกลักษณ์ของตนเองให้คงอยู่ ดังเช่น ชาวมอญบ้านวังกะที่มีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมสมัยนิยมที่เห็นได้ชัดเจน เช่น การแต่งกาย ช่วงเวลาปกติชาวมอญส่วนมากก็จะใส่เสื้อกับ กางเกงหรือผ้าถุงเหมือนคนทั่วไป แต่ถ้าช่วงที่มีงานเทศกาลชาวมอญก็จะใส่ชุดประจำชาติมอญ ดนตรีก็เช่นกัน แม้จะบริโภคดนตรีสมัยนิยม แต่ก็ไม่ละทิ้งดนตรีมอญ

ข้อค้นพบ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของคนตรึมอญสังฆะหงสากาญจนธานี บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ชาวอมญพยายามใช้ดนตรีในการสร้างอัตลักษณ์อธิบายตัวตนถึงแม้บางอย่างจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา จึงเป็นเหตุต้องให้ลดทอนหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย ดำเนินควบคู่ไปกับการคงสภาพทางดนตรีที่ตอกย้ำสำนึกความเป็นคนตรึมอญไว้อย่างสมดุล สะท้อนให้สังคมเห็นถึงคนตรึมอญสังฆะหงสากาญจนธานี ที่ดำรงอยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. (2538). กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
พัชรินทร์ ม่วงงาม. (2547). การดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ กรณีศึกษาหมู่บ้าน
ศาลาแดงเหนือ จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
ศิลปากร, กรม. สถาปัตยกรรมไต. (2539). กรุงเทพมหานคร: ประชาชนจำกัด.
อภิชาติ ทวีพิเศษ. (2552). วงก่วนกว้าตมอญ : ดนตรีชุมชนมอญบ้านวังกะ หมู่ 2 ตำบลหนองลู
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. (ปริญญาณีพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.